

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

การพัฒนากฎหมายว่าด้วยรูปแบบการเกณฑ์ทหาร THE DEVELOPMENT OF THE LAW ON CONSCRIPTION

อภิสิทธิ์ เนียมกล้า*, สุนีย์ มัลลิกะมาลย์**

Apiluk Niumglum*, Sunee Mallikamarl**

(Received : May 12, 2022 / Revised : June 2, 2022 / Accepted : June 22, 2022)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำกฎหมายคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้เข้ารับการเกณฑ์ทหารที่จะได้รับการคุ้มครองที่เป็นรูปธรรม การวิจัยใช้วิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การมีส่วนร่วมออกแบบ-ร่วมออกแบบ และการรับฟังความคิดเห็น คำตอบที่ได้มานำไปสู่การจัดทำเป็นรูปแบบกฎหมายว่าด้วยการพัฒนากฎหมายว่าด้วยรูปแบบการเกณฑ์ทหาร

ผลการวิจัยพบว่า พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 มีบทบัญญัติที่ไม่เหมาะสมกับบริบทของการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคมไทยในปัจจุบันในปัญหาการขึ้นทะเบียนทหารกองเกิน การตรวจร่างกายคนเข้ากองประจำการ การฝึกอบรมภาคปฏิบัติการและการปฏิบัติหน้าที่ การแสวงหาประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการใช้อำนาจหน้าที่โดยทุจริต และสิทธิประโยชน์ของทหารกองประจำการโดยการวิจัยได้จัดทำร่างกฎหมายว่าด้วยรูปแบบการเกณฑ์ทหารโดยการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 ที่มีโครงสร้างกฎหมายประกอบด้วย คุณสมบัติของผู้ถูกเกณฑ์ทหาร การลงบัญชีทหารกองเกิน ข้อยกเว้นการเกณฑ์ทหาร วิธีการคัดเลือก กระบวนการฝึกอบรมและปฏิบัติหน้าที่ ความรับผิดชอบ สิทธิประโยชน์ องค์กรดำเนินการเกณฑ์ทหาร

การวิจัยมีข้อเสนอแนะให้ปรับปรุงร่างแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติรับราชการทหาร (ฉบับที่ ...) พ.ศ. มีสาระสำคัญของบทบัญญัติประกอบด้วยคุณสมบัติของผู้ถูกเกณฑ์ทหาร การลงบัญชีทหารกองเกิน วิธีการคัดเลือก กระบวนการฝึกอบรมและปฏิบัติหน้าที่ ความรับผิดชอบ สิทธิประโยชน์ เพื่อให้มีการจัดตั้งองค์กรดำเนินการเกณฑ์ทหาร เพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้เข้ารับการเกณฑ์ทหาร

คำสำคัญ : ความมั่นคงของประเทศ, การคุ้มครองสิทธิ, รูปแบบ, การพัฒนา

*นักศึกษาลัทธิสุตรนิติศาสตร์ดุสิตบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

*Student in Doctor of Law, Sripatum University

**ศาสตราจารย์ ดร., คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

**Professor Dr. of Law, Sripatum University

*Corresponding author e-mail: apiluk_n@rtaf.mi.th

Abstract

This research aims to establish a law protecting the rights of Thai men in the field of military service to receive concrete protection. The research methodology adopted is Qualitative research consisting of the Documentary research; In-depth Interview; Participatory Design, Co-Design; and Hearing. The research results shall be brought to formulate the forms of law on the development of the law on military conscription patterns

The results showed that The Military Service Act of 1954 contains provisions that are inappropriate for the context of the current political, administrative, economic and social conditions of Thailand in the problem of registration of surplus soldiers. Physical examination of people entering the station On-the-job and duty training Exploitation arising from the fraudulent exercise of authority And the benefits of active duty soldiers by research has prepared a draft law on the form of military conscription by amending the Military Service Act, B.E. 2497 with a legal structure consisting of Qualifications of a conscripted soldier Selection method and Training process and performing duties Liability Benefits and Military conscription organization

This research suggests improvements to the draft amendments. The Military Service Act (No. ..) BE. Selection method The process of training and performing duties. Liability to establish an organization to carry out military conscription. and to protect the human rights of those enlisted in the military.

Keywords: National security, The rights, Format, Development

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นสังคมเกษตรกรรมมาตั้งแต่ยุคอดีตจนถึงปัจจุบันที่ต้องใช้แรงงานคนจำนวนมากเพื่อร่วมมือกันในการทำเกษตรต่าง ๆ และมีจำเป็นต้องใช้แรงงานคน ด้วยลักษณะของสังคมไทยเป็นสังคมที่ต้องช่วยเหลือกัน การใช้แรงงานจึงอยู่ในรูปแบบของการแลกเปลี่ยนและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จึงเป็นที่มาของรูปแบบหนึ่งของแรงงานในการทำเกษตร ในขณะเดียวกันประเทศไทยในอดีตเผชิญสถานะสงครามจากการรุกรานของประเทศเพื่อนบ้านทำให้มีความจำเป็นที่จะต้องใช้แรงงานประชาชนเพื่อเป็นกองกำลังในการสู้รบซึ่งมีการดำเนินการเช่นนี้มาตั้งแต่ยุคสมัยกรุงสุโขทัยจวบจนปัจจุบัน แต่บริบทของประเทศกับการสู้รบได้เปลี่ยนแปลงไปแล้วเนื่องจากแต่ละประเทศมีการพัฒนาที่เน้นพัฒนาด้านเศรษฐกิจมากกว่าการสู้รบกันและมีกลไกความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในรูปแบบของสหประชาชาติ (United Nations) เป็นองค์กรความมั่นคง

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

ระหว่างประเทศที่มีสมาชิกจำนวน 193 ประเทศ ที่มุ่งเน้นความร่วมมือระหว่างประเทศในทุก ๆ ด้านและหากจะมีการสู้รบกันจริงการจะใช้แรงงานมนุษย์เป็นทหารสู้รบก็น่าจะไม่มี ความจำเป็นมากนักเพราะ มีการพัฒนา เทคโนโลยีมาใช้ อย่างเช่น อาวุธนิวเคลียร์ อาวุธชีวภาพที่มีความรุนแรงกว่าการใช้กำลังทหาร

จากที่กล่าวมานี้ย่อมชี้ได้ว่าการเกณฑ์ทหารของประเทศน่าจะมี ความจำเป็นลดน้อยลงไปจากอดีต แต่อย่างไรก็ตามในทุกประเทศรวมทั้งประเทศไทยก็ยังคงต้องมีกองกำลังทหารอยู่ในทุกประเทศเพื่อรักษาความมั่นคงและความปลอดภัยของประเทศ ดังนั้นแนวคิดในการเกณฑ์ทหารของไทยจึงเปลี่ยนแปลงไปเป็นการเตรียมความพร้อมซึ่งจำเป็นที่จะต้องมีการฝึกประชาชนที่เป็นพลเมืองของประเทศในวัยฉกรรจ์ให้มีความพร้อมที่จะรักษาความมั่นคงให้กับประเทศหากเกิดภัยสงครามขึ้นเนื่องจากแม้จะมีกลไกในด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศดังกล่าวมาแล้วแต่ก็ไม่สามารถที่จะประกันได้ว่าจะไม่มีเหตุวิกฤตเกิดขึ้นในอนาคต เพราะฉะนั้น การเกณฑ์ทหารในยุคต่อ ๆ มาจนถึงปัจจุบัน จึงอยู่ภายใต้หลักการความมั่นคงของประเทศ ในลักษณะของการเตรียมความพร้อมที่จะมีทหารในการรักษาความมั่นคงที่มาจากเกณฑ์เพื่อฝึกความชำนาญของการเป็นทหารซึ่งได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการเกณฑ์ทหารใหม่ประกอบกับปีพุทธศักราช 2475 ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยโดยมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 เป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ในมาตรา 15 วางหลักเกณฑ์ไว้ว่า “บุคคลมีหน้าที่เคารพต่อกฎหมายและมีหน้าที่ป้องกันประเทศช่วยเหลือราชการโดยทางเสียภาษีและ อื่น ๆ ภายในเงื่อนไขและโดยอาการที่กฎหมายบัญญัติ” จากบทบัญญัติดังกล่าวในปีพ.ศ. 2475 มีการตราพระราชบัญญัติลักษณะเกณฑ์ทหาร พ.ศ. 2475 กำหนดให้ชายไทยที่มีอายุ 21 ปีจะต้องเกณฑ์ทหาร และถูกยกเลิกไปในปี พ.ศ. 2479 โดยพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2479 ซึ่งมีรายละเอียดของกฎหมายที่คล้ายคลึงกัน

ต่อมารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492 มาตรา 46 บัญญัติว่า “บุคคลมีหน้าที่ป้องกันประเทศ” และมาตรา 47 “บุคคลมีหน้าที่รับราชการทหารตามที่กฎหมายบัญญัติ” เป็นการกำหนดให้เป็นหน้าที่ของชายไทยที่จะต้องรับราชการทหารซึ่งมี 2 รูปแบบ คือ รูปแบบของทหารประจำการ (ทหารอาชีพ) และรูปแบบของทหารกองประจำการ (ทหารเกณฑ์) ส่งผลให้มีการปรับเปลี่ยนรายละเอียดของกฎหมายพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2479 เป็นพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 ทำให้การเกณฑ์ทหารคงเป็นหน้าที่ของชายไทยที่มีสัญชาติไทยเมื่อมีอายุ 21 ปีต้องถูกเกณฑ์ทหารตามรูปแบบและวิธีการที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติฉบับนี้และมีผลใช้บังคับตั้งแต่นั้นมาจนปัจจุบัน

อย่างไรก็ตามโดยเหตุที่ในปัจจุบันบริบทของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตมากกล่าวคือการสู้รบเพื่อการยึดครองดินแดนนั้นแทบจะไม่เกิดขึ้นมาอีกจึงเป็นข้อกังขาว่าทำไมประเทศไทยยังคงยึดหลักเกณฑ์และวิธีการเกณฑ์ทหารที่ทำกันมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2497 ซึ่งเป็นเวลาล่วงมาจนปัจจุบันนานถึง 67 ปี (พ.ศ.2564) แล้วแต่ละประเทศมีการพัฒนาและมีการสร้างกลไกต่าง ๆ ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

จึงเป็นปัญหาว่ามีความจำเป็นอย่างไรที่จะยังคงการเกณฑ์ทหารแบบเดิมอยู่ทั้ง ๆ ที่เป็นการเกณฑ์ทหารที่ส่งผลกระทบในด้านต่าง ๆ มากมาย ดังเช่น

1) ด้านการสูญเสียโอกาสในอนาคต ในช่วงระยะเวลา 2 ปีที่ถูกเกณฑ์เป็นทหาร เนื่องจากช่วงอายุ 21 ปีของชายนับเป็นช่วงสำคัญในการสร้างอนาคตด้านการศึกษาหรือการทำงานรวมถึงความรับผิดชอบต่อครอบครัว ทำให้สูญเสียโอกาสที่ดี

2) ด้านการใช้แรงงาน โดยหลักการเกณฑ์ทหารก็เพื่อฝึกให้เป็นกำลังพลสำรองเพื่อรับใช้ประเทศชาติ ในยามที่ประเทศชาติต้องการเพื่อรักษาความมั่นคงของประเทศ โดยกฎหมายกำหนดเวลาของการอยู่ฝึกอบรมรวม 2 ปี ซึ่งเวลาที่ใช้สำหรับการฝึกทหารจริงเพียง 3 เดือน ดังนั้นเวลาที่เหลืออีก 1 ปี 9 เดือน จึงเป็นการปฏิบัติหน้าที่ในกรมกองที่ไม่มีลักษณะของการทำงานด้านการฝึกทหารที่แท้จริง เช่น การเข้าเวรรักษาความปลอดภัย การปรับพื้นที่ เช่น ตัดหญ้า เลี้ยงสัตว์ และที่สำคัญคือการทำหน้าที่รับใช้นายทหารชั้นผู้ใหญ่ซึ่งย่อมขัดกับความรู้สึกของประชาชนทั่วไป ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งลักษณะของการใช้แรงงานเช่นนี้ น่าจะเป็นการใช้แรงงานที่ผิดเป้าหมายของการฝึกทหารและเป็นหน้าที่ที่มีได้มีระบุไว้ในกฎหมาย นอกจากนี้ลักษณะงานที่ให้นั้นบางครั้งอาจจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1947 (พ.ศ.2491) ได้

3) ด้านความปลอดภัยในชีวิตร่างกาย ในช่วงของการเกณฑ์ทหาร มีชายฉกรรจ์ที่ไม่มีความประสงค์ที่จะถูกเกณฑ์ทหารเนื่องจากการถูกเกณฑ์เป็นทหารกองประจำการจะถูกบีบคั้นทั้งร่างกายและจิตใจ ขาดอิสรภาพ เพราะจะต้องอยู่ในระเบียบวินัยหรือต้องเสี่ยงภัยต่าง ๆ เช่น การถูกเกณฑ์ให้ไปทำหน้าที่รักษาความมั่นคงจากการก่อการร้ายภายในประเทศ เช่น จังหวัดชายแดนใต้ ทั้ง ๆ ที่ยังเป็นผู้ซึ่งไม่มีประสบการณ์และความรู้ความชำนาญในการต่อสู้อย่างแท้จริงจึงปรากฏเป็นข่าวเสมอว่าได้รับบาดเจ็บและสูญเสียชีวิต นอกจากนี้ในช่วงของการฝึกมักจะปรากฏเป็นข่าวว่ามีการใช้วิธีการรุนแรงโดยอ้างถึงการสร้างระเบียบวินัย และการฝึกความอดทนและพลกำลังให้เข้มแข็งจนทำให้ได้รับบาดเจ็บ พิการจนถึงแก่การเสียชีวิตซึ่งสร้างความหวาดกลัวให้เกิดขึ้นกับผู้จะถูกเกณฑ์เป็นทหาร

4) ด้านการเปิดโอกาสให้เกิดการใช้อำนาจโดยไม่ชอบ ปัญหาจากความหวาดกลัวและผลกระทบต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นทำให้ชายไทยจำนวนมากไม่ต้องการถูกเกณฑ์เป็นทหารประกอบกับการลงบัญชีบำนาญทหารกองเกิน วิธีการคัดเลือกโดยขั้นตอนการตรวจร่างกาย และวิธีการจับฉลากใบดำใบแดงซึ่งเป็นการเสี่ยงทาย จึงเป็นช่องทางให้เจ้าหน้าที่สัสดี และคณะกรรมการตรวจคัดเลือกสามารถใช้อำนาจหน้าที่โดยไม่ชอบเอื้อประโยชน์ให้แก่ผู้ซึ่งไม่ต้องการถูกคัดเลือกใช้วิธีการตอบแทนผลประโยชน์ให้แก่สัสดี หรือคณะกรรมการตรวจคัดเลือกซึ่งทำหน้าที่คัดเลือก จึงเท่ากับเป็นการให้โอกาสในการประพฤตินิยมชอบแก่สัสดี หรือคณะกรรมการตรวจคัดเลือกได้

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

อย่างไรก็ตามแม้ว่าการเกณฑ์ทหารจะส่งผลกระทบต่อผู้ถูกเกณฑ์และครอบครัวโดยตรงแต่หากพิจารณาถึงความจำเป็นในด้านการเตรียมกำลังความพร้อมในการป้องกันประเทศและการรักษาความมั่นคงของประเทศแล้วแนวคิดของการวิจัยก็ยังคงเล็งเห็นถึงความจำเป็นที่ยังคงต้องมีการเกณฑ์ชายไทยในวัยฉกรรจ์อยู่ เพียงแต่ควรจะต้องมีการปรับกระบวนการวิธีการเกณฑ์ และมาตรการที่จะนำมาใช้ในเชิงของการสมัครใจมากกว่า การบังคับในปัจจุบันรวมทั้งสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ที่พึงจะเป็นการตอบแทนและจูงใจในการสมัครใจเข้ารับ การเกณฑ์ทหาร อีกทั้ง พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 มีความล้าสมัยไม่ทันต่อบริบทของการ พัฒนาและการปรับเปลี่ยนแนวทางการบริหารประเทศในยุคสมัยที่มีการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ รวมทั้งบริบท ของการเรียกร้องให้มีการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิมนุษยชนที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองโดย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ดังนั้นการวิจัยจึงมีแนวคิดที่จะทำการศึกษาและวิจัยเพื่อการพัฒนา กฎหมายในการสร้างรูปแบบการเกณฑ์ทหารใหม่ที่สามารถทำให้รูปแบบการเกณฑ์ทหารเป็นไปด้วยความ สมัครใจโดยการสร้างความตระหนักในฐานะที่เป็นพลเมืองของประเทศที่มีหน้าที่รับใช้ประเทศชาติแม้จะเป็น เพียงในช่วงระยะเวลาไม่ยาวนานมากนักที่จะเป็นกำลังเมื่อชาติต้องการ และเพื่อสร้างความสมัครใจด้วยการให้ สิทธิประโยชน์เป็นการตอบแทน แนวคิดเช่นนี้มีรูปแบบของต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และเครือรัฐออสเตรเลีย ซึ่งมีการเกณฑ์ทหารที่ใช้รูปแบบการสมัครใจของ ประชาชนทั้งชายและหญิงภายในประเทศ จึงน่าจะเป็นแนวทางสำหรับการวิจัยได้ ทั้งนี้การพัฒนากฎหมาย ว่าด้วยรูปแบบการเกณฑ์ทหารจะเป็นการสอดคล้องกับการพัฒนาประเทศตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ไทย พุทธศักราช 2560 และแผนยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี 2561-2580 ยุทธศาสตร์ ที่ 1 ยุทธศาสตร์ด้าน ความมั่นคง ข้อ 1.2 การพัฒนาศักยภาพในการป้องกันประเทศพร้อมรับมือกับภัยคุกคามทั้งทางทหาร ซึ่งเป็น ยุทธศาสตร์ที่เน้นการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพของบุคลากร และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนพัฒนา ระบบฐานข้อมูลด้านความมั่นคงให้มีความทันสมัย เพราะฉะนั้นหากจะมีการพัฒนา จุดเริ่มต้นของการพัฒนาที่ เกี่ยวข้องโดยตรงกับประชาชนก็คือรูปแบบการเกณฑ์ทหาร

การเกณฑ์ทหารยังคงมีอยู่ในทุกประเทศ แต่ละประเทศจะมีรูปแบบที่เหมือนกันและแตกต่างกัน คือมี ทั้งรูปแบบสมัครใจและรูปแบบบังคับ ซึ่งการวิเคราะห์ในเรื่องนี้เพื่อให้เห็นถึงรูปแบบและวิธีการเกณฑ์ทหารของ ต่างประเทศรวมทั้งกฎหมายที่บัญญัติรูปแบบการเกณฑ์ทหารของต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา มีกฎหมาย The Constitution of The United States 1787 และ The Military Selective Service Act of 1967 สหราชอาณาจักร มีกฎหมาย The National Service (Armed Forces) Act 1948 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีกฎหมาย Basic Law of the Federal Republic of Germany 1949 และ German Compulsory Military Service Act 1956 และเครือรัฐออสเตรเลีย มีกฎหมาย Austria the Federal Constitution Law of 1920 และ The National Defense Act, 1990 เป็นกฎหมายที่กำหนดรูปแบบการเกณฑ์ทหารและรูปแบบการจัด เตรียมพร้อมไว้ซึ่งกำลังสำรองของประเทศที่การวิจัยจะนำมาศึกษาและวิเคราะห์เปรียบเทียบกับรูปแบบการเกณฑ์

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

ทหารของประเทศเหล่านี้เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับการวิเคราะห์หารูปแบบการเกณฑ์ทหารที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย

จากที่กล่าวมาการวิจัยยังคงเห็นถึงความสำคัญของการเกณฑ์ทหารอยู่เพียงแต่รูปแบบ กฎหมายว่าด้วยการเกณฑ์ทหารยังมีความไม่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต ซึ่งการวิจัยนี้ได้เห็นถึงความสำคัญที่จะต้องทำการศึกษาและวิจัยเพื่อให้ได้คำตอบที่จะนำไปสู่การพัฒนากฎหมายให้มีรูปแบบกฎหมายที่เหมาะสมกับบริบทของการพัฒนาประเทศ และการคุ้มครองสิทธิของผู้เข้ารับการเกณฑ์ทหาร ดังนั้นการวิจัยจึงได้ให้ความสำคัญต่อการศึกษา วิจัยและวิเคราะห์ในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้เพื่อให้ได้คำตอบที่จะนำไปสู่การพัฒนากฎหมายให้สอดคล้องกับบริบทสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives)

เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาวะการณ์แห่งปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัด ผลกระทบจากรูปแบบการเกณฑ์ทหารของไทยในปัจจุบันนี้มาพัฒนา เพราะฉะนั้นจึงนำคำตอบจากผลการวิเคราะห์ตามประเด็นศึกษาที่กล่าวมานี้มาจัดทำเป็นกฎหมายเพื่อรองรับกับรูปแบบการเกณฑ์ทหารรูปแบบใหม่โดยการนำเอากฎหมายว่าด้วยรูปแบบการเกณฑ์ทหารในปัจจุบันมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เป็นกฎหมายที่เหมาะสมต่อรูปแบบการเกณฑ์ทหารในบริบทของการพัฒนาประเทศและการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้เข้ารับการเกณฑ์ทหาร

สมมุติฐานการวิจัย (Hypothesis)

พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2516 เป็นกฎหมายที่อยู่ภายใต้หลักความมั่นคงของประเทศที่มีความล้าสมัย ไม่เหมาะสมสำหรับกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของประเทศในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตการพัฒนากฎหมายว่าด้วยรูปแบบการเกณฑ์ทหารมีโครงสร้างของกฎหมายประกอบด้วย คุณสมบัติของผู้ถูกเกณฑ์ทหาร การลงทะเบียนทหารกองเกิน ข้อยกเว้นการเกณฑ์ทหาร วิธีการคัดเลือก กระบวนการฝึกอบรมและการปฏิบัติหน้าที่ ความรับผิดชอบ สิทธิประโยชน์ องค์กรดำเนินการเกณฑ์ทหารจะส่งผลต่อการเตรียมความพร้อมด้านกำลังพลเพื่อความมั่นคงของประเทศ

วิธีการวิจัย (Research Methodology)

งานวิจัยนี้ใช้วิธีวิทยาการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ประกอบด้วย วิจัยเอกสาร (Documentary research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการมีส่วนร่วมออกแบบ-ร่วมออกแบบ (Participatory Design, Co-Design) ประกอบด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการใช้วิธีวิทยาการวิจัยดังกล่าวมาวิเคราะห์ (Data Analysis) เพื่อการพัฒนากฎหมายเพื่อให้มีรูปแบบกฎหมายที่เหมาะสมกับสภาวะการณ์ของการพัฒนาประเทศและบริบทของความมั่นคงของประเทศ และจัดทำเป็นรูปแบบกฎหมาย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

1. การวิจัยเอกสาร

เป็นการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารที่เป็น หลักการที่เกี่ยวข้องกับการเกณฑ์ทหาร แนวคิดการเกณฑ์ทหาร กฎหมายไทยและต่างประเทศโดยเอกสารที่ศึกษาเป็นเอกสารข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) และทุติยภูมิ (Secondary data) ประกอบด้วย หนังสือ ตำรา รายงานวิจัย บทความ และเอกสารอื่นๆ โดยมีสาระสำคัญของเอกสาร ประกอบด้วย

- 1) หลักการความมั่นคงของชาติ (National Security Principle)
- 2) หลักการเกณฑ์แรงงานทหาร (Principle of Conscription)
- 3) หลักหลักการจัดกำลังพลสำรอง (Principle of Reserve Personnel)
- 4) หลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity)
- 5) หลักสิทธิมนุษยชน (Human Rights)
- 6) หลักการห้ามเลือกปฏิบัติ (Non-Discrimination Principle)
- 7) หลักนิติธรรม (The Rule of Law)
- 8) หลักธรรมาภิบาล (Good Governance)
- 9) หลักการคุ้มครองสิทธิประโยชน์ (Benefits Protection Principle)
- 10) หลักการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ (Principle of Human Resource Management)
- 11) หลักการแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (The 20-Year National Strategy) (2560-2579)
- 12) แผนการปฏิรูปประเทศ
- 13) แผนปฏิบัติการระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2563-2565) ของกระทรวงกลาโหม

กฎหมายไทย

ในการศึกษาและวิจัยเพื่อหารูปแบบการเกณฑ์ทหารเพื่อคุ้มครองสิทธิของชายไทยในด้านการเกณฑ์ทหารที่จะได้รับการคุ้มครองที่เป็นรัฐธรรมนูญไทยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560
- 2) พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2479
- 3) พระราชบัญญัติส่งเสริมวิชาการฝึกทหาร พ.ศ. 2503
- 4) พระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศ พ.ศ. 2560
- 5) พระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560
- 6) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการทหาร พ.ศ. 2521
- 7) พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545
- 8) พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2551
- 9) พระราชบัญญัติกำลังพลสำรอง พ.ศ. 2558

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

กฎหมายระหว่างประเทศ

- 1) ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 (The Universal Declaration of Human Rights)
- 2) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (พ.ศ. 2509)

(International Convention on Civil and Political Rights)

กฎหมายต่างประเทศ

สหรัฐอเมริกา

- 1) The Constitution of the United States 1787
- 2) The Military Selective Service Act of 1967

สหราชอาณาจักร

- 1) The National Service (Armed Forces) Act 1948

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

- 1) Basic Law of the Federal Republic of Germany 1949
- 2) German Compulsory Military Service Act 1956

เครือรัฐออสเตรเลีย

- 1) The Federal Constitution Law of Austria 1920
- 2) The National Defense Act, 1990

ข้อมูลเอกสารในการวิจัยนี้ใช้เพื่อการสังเคราะห์ที่ได้รูปแบบการเกณฑ์ทหาร เพื่อเป็นประเด็นสำหรับการนำไปสู่การสร้างประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสร้างเครื่องมือวิจัย

2. สัมภาษณ์เชิงลึก

เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกระหว่างผู้วิจัยกับประชากรสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับกระบวนการเกณฑ์ทหาร ตามประเด็นที่ได้กำหนดไว้ ประชากรสัมภาษณ์ประกอบไปด้วย ข้าราชการทหาร ทหารกองประจำการ(ทหารเกณฑ์) อดีตทหารกองประจำการและครอบครัว ผู้ผ่านการคัดเลือกทหารกองประจำการ และนักวิชาการ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้มาจากการเก็บรวบรวมด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่เป็นการวิจัยเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก และการมีส่วนร่วมออกแบบ-ร่วมออกแบบทั้งหมด นำมาวิเคราะห์ร่วมกันเพื่หารูปแบบกระบวนการเกณฑ์ทหารเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้เข้ารับการเกณฑ์ทหาร และพัฒนากฎหมายว่าด้วยรูปแบบการเกณฑ์ทหารที่มีความเหมาะสมกับบริบทประเทศไทย นำไปสู่การจัดทำเป็นรูปแบบการพัฒนากฎหมาย

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

4. การจัดทำกฎหมายต้นแบบ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ในการหารูปแบบการเกณฑ์ทหารเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้เข้ารับการเกณฑ์ทหาร และพัฒนากฎหมายว่าด้วยรูปแบบการเกณฑ์ทหาร ที่มีความเหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย ในปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายว่าด้วยรูปแบบการเกณฑ์ทหารฉบับใดคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้เข้ารับการเกณฑ์ทหารและพัฒนากฎหมายว่าด้วยรูปแบบการเกณฑ์ทหารที่มีความเหมาะสม ซึ่งแนวทางที่จะให้ประชาชนได้รับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้เข้ารับการเกณฑ์ทหารและพัฒนากฎหมายว่าด้วยรูปแบบการเกณฑ์ทหารจะต้องมีการออกกฎหมายที่มีศักดิ์เทียบเท่ากับพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 ผู้วิจัยจึงได้จัดทำร่างแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติรับราชการทหาร (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ขึ้น ซึ่งมีศักดิ์เท่ากับพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497

ในการจัดทำร่างแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติรับราชการทหาร (ฉบับที่ ..) พ.ศ. นี้ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารทั้งในและต่างประเทศ นำมาประกอบกับความคิดเห็นในการสัมภาษณ์เชิงลึก จากนั้นนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์เพื่อหารูปแบบการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้เข้ารับการเกณฑ์ทหารและพัฒนากฎหมายว่าด้วยรูปแบบการเกณฑ์ทหารที่มีความเหมาะสมกับบริบทของการพัฒนาประเทศไทย เมื่อได้รูปแบบที่มีความเหมาะสมแล้ว จะนำมาจัดทำร่างกฎหมายต้นแบบ แล้วดำเนินการรับฟังความคิดเห็นเพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวร่างกฎหมายต้นแบบ รวมถึงปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไขต่าง ๆ หากมีการนำร่างกฎหมายไปใช้ เพื่อให้ได้ร่างกฎหมายที่มีความสมบูรณ์มากที่สุด

5. การรับฟังความคิดเห็น

เป็นการจัดประชุมสัมมนาเพื่อรับฟังความคิดเห็นต่อข้อค้นพบจากการจัดทำร่างพระราชบัญญัติรับราชการทหาร (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ขึ้น เพื่อนำความคิดเห็นที่ได้จากผู้เข้าร่วมประชุมมาปรับปรุงร่างกฎหมายต้นแบบให้มีความสมบูรณ์มากที่สุด โดยประชากรที่เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นจะประกอบไปด้วยตัวแทนจากหน่วยงานต่าง ๆ และประชาชนที่เกี่ยวข้อง เช่น ข้าราชการทหาร ทหารกองประจำการ อดีตทหารกองประจำการ ผู้ผ่านการคัดเลือกทหารกองประจำการ และนักวิชาการ ฯลฯ เป็นต้น

ผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยพบว่า การพัฒนารูปแบบการเกณฑ์ทหารเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้เข้ารับการเกณฑ์ทหารและพัฒนากฎหมายว่าด้วยรูปแบบการเกณฑ์ทหารในต่างประเทศมีอยู่ในทุกประเทศ แต่ละประเทศจะมีรูปแบบที่เหมือนกันและแตกต่างกัน คือมีทั้งรูปแบบสมัครใจและรูปแบบบังคับ ซึ่งการวิเคราะห์ในเรื่องนี้เพื่อให้เห็นถึงรูปแบบและวิธีการเกณฑ์ทหารของต่างประเทศรวมทั้งกฎหมายที่บัญญัติรูปแบบการเกณฑ์ทหารของต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา มีกฎหมาย The Constitution of The United States 1787 และ The Military Selective Service Act of 1967 สหราชอาณาจักร มีกฎหมาย The National Service (Armed Forces) Act 1948 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีกฎหมาย Basic Law of the Federal Republic

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

of Germany 1949 และ German Compulsory Military Service Act 1956 และเครือรัฐออสเตรเลีย มีกฎหมาย Austria the Federal Constitution Law of 1920 และ The National Defense Act, 1990 เป็นกฎหมายที่กำหนดรูปแบบการเกณฑ์ทหารและรูปแบบการจัดเตรียมความพร้อมไว้ซึ่งกำลังสำรองของประเทศที่การวิจัยจะนำมาศึกษาและวิเคราะห์เปรียบเทียบกับรูปแบบการเกณฑ์ทหารของประเทศเหล่านี้เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับการวิเคราะห์หารูปแบบการเกณฑ์ทหารที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย

ในประเทศไทย พบว่า การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้เข้ารับการเกณฑ์ทหารของชายไทย จะถูกเกณฑ์ทหารตามรูปแบบและวิธีการที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 ให้ชายไทย เมื่อมีอายุย่างเข้า 18 ปีในพุทธศักราชใด มีหน้าที่ต้องไปขึ้นทะเบียนทหารกองเกิน และมีหน้าที่เข้ารับการตรวจเลือกเพื่อเป็นทหารในยามปกติเมื่อมีอายุย่างเข้า 21 ชายไทยในวัยนี้อยู่ในช่วงของการศึกษาต่อในระดับวิชาชีพ และบางคนอยู่ในช่วงวัยทำงานสำหรับชายที่ได้ศึกษาต่อ การทำงานจึงส่งผลกระทบต่อตรงต่อชายไทยและครอบครัว นอกจากนี้ปรากฏเป็นข่าวเสมอมาว่าทหารเกณฑ์ในช่วงของการฝึกอบรมนั้นใช้วิธีการที่รุนแรงโดยอ้างว่าเพื่อฝึกความเข้มแข็งและอดทนจึงกระทบต่อร่างกายและชีวิต อีกประการหนึ่งในช่วงของการเป็นทหารกองประจำการเป็นที่ประจักษ์ว่าได้มีการจัดกำลังพลส่วนหนึ่งไปรับใช้นายทหารชั้นผู้ใหญ่แม้ว่าจะเป็นส่วนหนึ่งในหลักสูตรการบริการก็ตามแต่ก็เป็นภาพลักษณ์ที่ไม่ดี ตัวอย่างของปัญหาดังกล่าวทำให้มีการหลบหนีการเกณฑ์ทหารโดยใช้วิธีการต่าง ๆ และบางครั้งอาจเป็นช่องทางให้ผู้ทำหน้าที่ตามกระบวนการวิธีการเกณฑ์ทหารใช้อำนาจหน้าที่ไม่ชอบเพื่อให้สมประโยชน์ของผู้ไม่ต้องการให้ถูกเกณฑ์ทหาร ประเทศไทยจึงต้องหารูปแบบการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้เกณฑ์ทหารที่จะได้รับการคุ้มครองเป็นรูปธรรมและมีความเหมาะสมกับบริบทประเทศไทย

การเกณฑ์ทหาร ยังคงมีความสำคัญต่อการสร้างความมั่นคงให้แก่ประเทศของแทบทุกประเทศทั่วโลกแม้จะมีรายละเอียดของรูปแบบการเกณฑ์ทหารที่มีความแตกต่างกันบ้าง แต่ก็อยู่ภายใต้หลักเกณฑ์เดียวกัน คือ การมีกำลังพลสำรองพร้อมที่จะรับใช้ประเทศยามที่ประเทศต้องการ ซึ่งประเทศไทยก็ใช้หลักเกณฑ์เช่นนี้เหมือนกัน เพียงแต่รูปแบบการเกณฑ์ทหารของไทยยังไม่ทันสมัยและเหมาะสมกับบริบทของการเปลี่ยนแปลงของประเทศ เนื่องจากเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับมาตั้งแต่ พ.ศ. 2497 ตามพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 และยังไม่มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแต่ประการใดและได้ใช้รูปแบบนี้มาแล้วเป็นเวลา 67 ปีทั้ง ๆ ที่บริบทของประเทศในด้านสังคม เศรษฐกิจ และความมั่นคงของประเทศมีพัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก

ดังนั้นในแนวคิดของการวิจัยนี้จึงกำหนดเป้าหมายในการหาคำตอบถึงรูปแบบของระบบการเกณฑ์ทหารโดยการมีส่วนร่วมออกแบบ-ร่วมออกแบบ (Participatory Design, Co-Design) ที่ยึดเอาขั้นตอนของกระบวนการเกณฑ์ทหารที่ไม่เหมาะสมมาร่วมออกแบบ ส่วนขั้นตอนที่มีความเหมาะสมก็ยังคงไว้ใน

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

กฎหมาย ซึ่งรูปแบบการเกณฑ์ทหารมีขั้นตอนที่สมควรปรับปรุงใหม่ให้มีความเหมาะสมกับประเทศไทย มีประเด็นที่เป็นสาระสำคัญ ดังนี้

1. คุณสมบัติของผู้ถูกเกณฑ์ทหาร

คุณสมบัติในเรื่องเพศของผู้ที่จะเข้าระบบการเกณฑ์ทหาร เพื่อกำหนดค่านิยม ‘ชายไทย’ ให้มีความชัดเจน ซึ่งจะส่งผลดีต่อการกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะต้องเข้ารับการคัดเลือกเป็นทหารกองประจำการ คือ ‘ชายไทย’ หมายความว่า ผู้ที่มีเพศเป็นชายโดยสรีระและมีจิตใจเป็นชาย

2. วิธีการคัดเลือก

การลงบัญชีทหารกองเกิน เป็นการยืนยันจำนวนของชายไทยที่มีสัญชาติเป็นไทย ซึ่งเป็นขั้นตอนการลงบัญชีเป็นทหารกองเกินก่อนเข้ารับการตรวจคัดเลือกเป็นทหารกองประจำการ จึงเป็นวิธีที่เสมือนกับการควบคุมกำลังพลสำรองไว้ในสภาวะปกติของประเทศ ดังนั้น ในประเด็นนี้สมควรจะได้มีการปรับปรุงแก้ไขก็คือ การลงบัญชีทหารกองเกิน กำหนดให้ถือเอาที่อยู่ตามทะเบียนบ้านของบุคคลเป็นภูมิลำเนาทหาร หากตรวจพบว่าการย้ายภูมิลำเนาภายในระยะเวลา 6 เดือนก่อนการลงบัญชีทหารกองเกิน ให้กลับไปใช้สิทธิในภูมิลำเนาเดิม และกำหนดโทษสำหรับเจ้าหน้าที่สัสดีหากพบว่าการทุจริตใช้อำนาจหน้าที่โดยไม่ชอบให้เกิดการหลีกเลี่ยงกฎหมายเพื่อให้มีการย้ายภูมิลำเนา หรือเรียกรับ รับ หรือยอมที่จะรับทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเอง หรือผู้อื่น โดยสัญญาว่าจะช่วยเหลือในกระบวนการวิธีการเกณฑ์ทหารเข้ากองประจำการ จะต้องรับโทษตามหมวดความรับผิดชอบ

การคัดเลือกทหารกองประจำการ เป็นวิธีการตรวจคัดเลือกคนเข้ากองประจำการด้วยวิธีการปฏิบัติตามหลักการเป็นขั้นตอนอย่างเป็นระบบ ดังนั้น ในประเด็นนี้สมควรจะได้มีการปรับปรุงแก้ไขก็คือ การตรวจสุขภาพ กำหนดให้การตรวจร่างกายเพื่อขอใบรับรองแพทย์ ต้องมาจากโรงพยาบาลภาครัฐ การเตรียมฉลากเพื่อให้จับฉลาก กำหนดให้มีผู้ทรงคุณวุฒิด้านสิทธิมนุษยชน และภาคประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในคณะกรรมการตรวจเลือกทหารกองประจำการ

3. กระบวนการฝึกอบรมและปฏิบัติหน้าที่

การฝึกและอบรม เป็นขั้นตอนภายหลังจากได้รับบุคคลเข้ามาเป็นทหารกองประจำการแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการฝึกพัฒนาเรื่องความรู้ ทักษะ และทัศนคติทั้งบุคลิกลักษณะทางการทหารที่มีความสำคัญต่อความพร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นทหารกองประจำการ ดังนั้น ในประเด็นนี้สมควรจะได้มีการปรับปรุงแก้ไขก็คือ หลักสูตรการฝึกอบรม กำหนดผู้ทรงคุณวุฒิโดยด้านสิทธิมนุษยชน นักวิชาการด้านการพัฒนา และประชาชนผู้เคยเป็นทหารกองประจำการ และหลักสูตรที่ใช้ฝึกให้รวมถึงความรู้ด้านประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน ประเพณีทางทหารแบบสากล กฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการทหาร และต้องครอบคลุมไปถึงหลักสูตรที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิต และอาชีพของทหารกองประจำการที่สามารถนำไปใช้ได้จริงเมื่อปลดประจำการแล้ว โดยหลักสูตรมีทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติการ และกำหนดหลักเกณฑ์การฝึกที่ชัดเจน

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

รวมทั้งการให้ข้อมูลด้านการล่วงละเมิดสิทธิของผู้เข้ารับการฝึกกับความรับผิดชอบที่รุนแรงโดยไม่คำนึงถึงสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่ได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งตรวจสอบได้จากองค์กรภายนอกที่จัดตั้งโดยปลัดกระทรวงกลาโหม

ขอบเขตแห่งหน้าที่ของทหารกองประจำการ กำหนดให้มีหน้าที่เฉพาะงานที่มีลักษณะในทางทหารอย่างแท้จริง และกำหนดห้ามมิให้ผู้บังคับบัญชาหรือบุคคลอื่นใดให้ทหารกองประจำการทำงานในลักษณะที่เป็นการรับใช้ส่วนตัว หรือกระทำการอื่นใดอันเป็นการละเมิดต่อร่างกายหรือจิตใจ หรือศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ถ้าผู้กระทำความผิดเป็นข้าราชการ ให้ถือว่ากระทำความผิดวินัยร้ายแรง

4. ความรับผิดชอบ

กระบวนการที่เป็นขั้นตอนของการได้มาของทหารกองประจำการนั้น อาจมีการใช้อำนาจหน้าที่โดยไม่ชอบแสวงหาผลประโยชน์ จึงถือว่าเป็นการกระทำที่จะต้องมีความรับผิดชอบเกิดขึ้น ดังนั้นในเรื่องความรับผิดชอบผู้วิจัยกำหนดให้ บุคคลใดกระทำการทุจริตในกระบวนการวิธีการเกณฑ์ทหารเข้ากองประจำการ หรือเรียก รับ หรือยอมที่จะรับทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเอง หรือผู้อื่น โดยสัญญาว่าจะช่วยเหลือในกระบวนการวิธีการเกณฑ์ทหารเข้ากองประจำการให้นำบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายอาญามาบังคับใช้ได้โดยอนุโลม กำหนดให้ บุคคลใดลงโทษต่อทหารกองประจำการในระหว่างอยู่ในกองประจำการ ด้วยวิธีทารุณ โหดร้าย หรือทรมาน ส่งผลให้ทหารกองประจำการได้รับบาดเจ็บ พิการ ทุพพลภาพ หรือบาดเจ็บสาหัสจนเสียชีวิตให้นำบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายอาญามาบังคับใช้ได้โดยอนุโลม

เมื่อกล่าวถึงบุคคลใดไม่มาลงทะเบียนทหารกองเกินตามมาตรา 16 หรือมาลงทะเบียนคราวหลังตามมาตรา 18 หรือเมื่อมีเหตุจำเป็นนายอำเภอสามารถเรียกบุคคลที่ได้ลงบัญชีทหารกองเกินไว้แล้ว ไปแสดงตนเพื่อลงบัญชีทหารกองใหม่ตามมาตรา 19 หรือบุคคลใดที่กำหนดฐานะไว้หลีกเลี่ยงไม่ยอมลงบัญชีทหารกองเกินตามมาตรา 21 หรือชายไทยได้ลงทะเบียนทหารกองเกินไว้แล้วแต่มิได้มารับหมายเรียกเกณฑ์ตามมาตรา 25

ถ้าก่อนที่เจ้าหน้าที่ยกเรื่องขึ้นพิจารณาความผิด บุคคลนั้นได้มาขอลงบัญชีทหารกองเกินหรือขอลงบัญชีทหารกองเกินใหม่ หรือมาขอรับหมายเรียกที่อำเภอด้วยตนเอง หรือให้บุคคลซึ่งบรรลุนิติภาวะและเชื่อถือได้มาแทนตน แล้วแต่กรณี

บุคคลใดหลีกเลี่ยงหรือขัดขืนไม่มาให้คณะกรรมการตรวจเลือกทำการตรวจเลือกเข้ารับราชการทหารกองประจำการตามหมายเรียกของนายอำเภอ หรือมาแต่ไม่เข้ารับการตรวจคัดเลือก หรือไม่อยู่นอกว่าการตรวจเลือกแล้วเสร็จหรือหลีกเลี่ยง หรือขัดขืนด้วยประการใด ๆ เพื่อจะไม่ให้เข้ารับราชการทหารกองประจำการตามพระราชบัญญัตินี้ หรือบุคคลใดเข้ารับราชการทหารกองประจำการแทนผู้อื่น หรือเรียก รับ หรือยอมที่จะรับทรัพย์สินหรือผลประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเองหรือผู้อื่น โดยสัญญาว่าจะช่วยเหลือผู้หนึ่งผู้ใดมิ

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

ให้ต้องเข้ารับราชการทหารกองประจำการ กำหนดให้ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสน หรือทั้งจำทั้งปรับ

5. สิทธิประโยชน์

สิทธิประโยชน์ของทหารกองประจำการ เป็นสิ่งที่รัฐจัดให้สำหรับบุคคลที่เข้ามาเป็นทหารกองประจำการเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในระหว่างการเป็นทหารประจำการและเพื่อตอบแทนที่เข้ามาปฏิบัติการในระหว่างนั้น ควรกำหนดให้ทหารกองประจำการได้รับสิทธิประโยชน์ในช่วงการเป็นทหารกองประจำการ ดังนี้ ได้รับเงินเดือน และเบี้ยเลี้ยง รวมกันต้องมีอัตราเท่ากับค่าแรงขั้นต่ำ ได้รับสิทธิการเข้าถึงหลักประกันสุขภาพสำหรับตนเองและครอบครัว ได้รับการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ และได้รับการพิจารณาเข้าศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัย ได้รับการฝึกอบรมด้านอาชีพต่าง ๆ ในระหว่างอยู่ในกองประจำการ และการกำหนดให้มีโอกาสในการเลือกที่จะเข้ารับราชการทหารประจำการได้โดยไม่จำกัดระยะเวลา

อย่างไรก็ตามการกำหนดให้ทหารกองประจำการได้รับสิทธิประโยชน์หลังปลดประจำการกล่าวคือ ได้รับการพิจารณาให้มีคุณสมบัติพิเศษในการเข้ารับราชการทหารประจำการ ได้รับการจัดให้มีกองทุนส่งเสริมสวัสดิการทหารกองประจำการภายใต้ระเบียบกองทัพบกว่าด้วยการจัดสวัสดิการภายในกองทัพบก พ.ศ. 2554

การจัดทำร่างกฎหมายต้นแบบว่าด้วยรูปแบบการเกณฑ์ทหารเป็นคำตอบที่ได้จากกระบวนการที่กำหนดไว้ 2 ส่วน คือ การกำหนดประเด็นที่เป็นสาระสำคัญที่จะนำไปสู่โครงสร้างของกฎหมายและกระบวนการการมีส่วนร่วมในการออกแบบกฎหมายและคำตอบที่ได้นำไปสู่คำตอบของการวิจัยคือ การจัดทำกฎหมายต้นแบบ (Model Law) เพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้เข้ารับการเกณฑ์ทหาร โดยนำเอาข้อค้นพบของงานวิจัยตามวิธีวิทยาการวิจัยที่กำหนดไว้มาวิเคราะห์สังเคราะห์และจัดทำเป็นร่างพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) และดำเนินการจัดประชุมรับฟังความคิดเห็น (Hearing) จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำความเห็นและข้อสังเกตมาแก้ไขปรับปรุงให้ร่างกฎหมายมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นสามารถนำไปใช้บังคับได้อย่างมีประสิทธิภาพ ร่างแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติรับราชการทหาร (ฉบับที่ ...) พ.ศ. ที่ได้จัดทำขึ้นมีโครงสร้างกฎหมายและรายละเอียดของแต่ละมาตรานี้

โครงสร้างกฎหมาย

ร่างแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติรับราชการทหาร (ฉบับที่ ...) พ.ศ. ประกอบด้วย บทบัญญัติแบ่งออกเป็น 9 หมวด บทเฉพาะกาล และการรักษาพระราชบัญญัติ ดังนี้ หมวด 1 บททั่วไป หมวด 2 การยกเว้น หมวด 3 การลงบัญชีทหารกองเกินที่อำเภอ หมวด 4 การเรียกคนเข้ากองประจำการ หมวด 5 การตรวจเลือกคนเข้ากองประจำการ หมวด 6 การปลด หมวด 7 บทกำหนดโทษ หมวด 8 บทเฉพาะกาล หมวด 9 การรักษาพระราชบัญญัติ

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

เหตุผลและความจำเป็นในการตรากฎหมาย

การกำหนดเหตุผลและความจำเป็นในการตรากฎหมาย ซึ่งเป็นแก่นของกฎหมาย หมายถึง เป็นเจตนารมณ์ของกฎหมายที่สะท้อนออกมาในรูปแบบของหลักการและเหตุผลในการตรากฎหมาย สำหรับร่างแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติรับราชการทหาร (ฉบับที่ ..) พ.ศ. นี้ ร่างขึ้นด้วยเหตุผลให้เพศสภาพของการเป็นชายในอดีตแตกต่างจากปัจจุบัน จึงถือว่าเป็นชายอยู่จึงต้องมีหน้าที่เป็นทหารกองประจำการ จึงเห็นควรกำหนดค่านิยมชายไทย และกำหนดหลักเกณฑ์ของกระบวนการวิธีการเกณฑ์ทหาร การฝึกอบรม การปฏิบัติหน้าที่ ความรับผิดชอบ และสิทธิประโยชน์ของทหารกองประจำการให้มีความสอดคล้องกับบริบทของการพัฒนาประเทศและการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้เข้ารับการเกณฑ์ทหาร

จากผลการวิจัยได้นำไปสู่การร่างแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติรับราชการทหาร (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ประกอบด้วย บทบัญญัติแบ่งออกเป็น 9 หมวด บทเฉพาะกาล และการรักษาพระราชบัญญัติ มีสาระสำคัญของบทบัญญัติประกอบด้วย บททั่วไป การยกเว้น การลงบัญชีทหารกองเกินที่อำเภอ การเรียกคนเข้าเป็นทหารกองประจำการ การตรวจเลือกคนเข้ากองประจำการ การปลด บทกำหนดโทษ บทเฉพาะการ การรักษาพระราชบัญญัติ เพื่อให้มีการจัดตั้งองค์กรดำเนินการเกณฑ์ทหาร และเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้เข้ารับการเกณฑ์ทหาร

อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ตามหลักความมั่นคงของประเทศภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 จำเป็นต้องมีกำลังพลทางทหารเป็นหลักซึ่งมีหน้าที่สำคัญต่อการรักษาเอกราชของชาติให้ดำรงอยู่ได้ด้วยความปลอดภัยทั้งในภาวะปกติหรือในภาวะสงคราม สำหรับกำลังพลทางทหารในภาวะปกติจะแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ กำลังพลจากทหารประจำการที่เป็นข้าราชการและปฏิบัติหน้าที่ทำนองเดียวกันกับข้าราชการอื่น (ทหารอาชีพ) และที่เป็นกำลังพลจากประชาชนทั่ว ๆ ไปเข้ามาเป็นทหารในช่วงระยะเวลาหนึ่งโดยทุกคนต้องอยู่ประจำในหน่วยตลอด 24 ชั่วโมง เรียกว่า ทหารกองประจำการ (ทหารเกณฑ์) จากการคัดเลือกเข้ามาฝึกอบรมพัฒนาความรู้ ทักษะ และทัศนคติพร้อมทั้งบุคคลิกให้มีประสบการณ์ในลักษณะดังเช่นทหาร เพื่อให้มีความพร้อมปฏิบัติหน้าที่ในฐานะทหารกองประจำการไว้ล่วงหน้าหากมีภัยสงครามเกิดขึ้น สำหรับการเกณฑ์ทหารของประเทศไทยในปัจจุบันใช้รูปแบบการเกณฑ์ทหาร เมื่อชายไทยมีอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ มีหน้าที่เข้ามาคัดเลือกรับราชการทหารด้วยวิธีการเรียกมาตรวจคัดเลือก ซึ่งเป็นวิธีการตามกฎหมายที่กำหนดขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติไว้ แต่พบว่าในกระบวนการวิธีการเกณฑ์ทหารยังประสบกับปัญหาตามขั้นตอนการขึ้นทะเบียนทหารกองเกิน การตรวจคัดเลือก การฝึกอบรมและการปฏิบัติหน้าที่ การแสวงหาประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการใช้อำนาจหน้าที่โดยทุจริต และสิทธิประโยชน์ของทหารกองประจำการในปัจจุบันนั้นไม่ชอบ เลือกปฏิบัติ หรือมีการกระทำที่เห็นได้ชัดถึงความไม่เสมอภาค หรือเป็นที่มาของช่องทางในการใช้อำนาจหน้าที่โดยไม่ชอบ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน อันแสดงถึงสภาพปัญหาความไม่

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

เสมอภาคของกฎหมายที่มีต่อชาวไทย และจากความบกพร่องของกฎหมายที่บัญญัติไว้ไม่มีความเหมาะสมกับปัจจุบัน

แนวคิดในการคุ้มครองสิทธิของชาวไทยในด้านการเกณฑ์ทหารที่จะได้รับการคุ้มครองที่เป็นรูปธรรม ตามความหมายและความสำคัญของหลักการความมั่นคงแห่งชาติ หลักการเกณฑ์แรงงานทหาร หลักการจัดกำลังพลสำรอง หลักการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หลักสิทธิมนุษยชน หลักการห้ามเลือกปฏิบัติ หลักนิติธรรม หลักธรรมาภิบาล หลักการคุ้มครองสิทธิประโยชน์ หลักการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ หลักการแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนการปฏิรูปประเทศ และแผนปฏิบัติการระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2563-2565) ของกระทรวงกลาโหม ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับสากลตามกฎหมายระหว่างประเทศ คือ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 กติกาว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1976 และตามกฎหมายต่างประเทศ คือ กฎหมายสหรัฐอเมริกา กฎหมายประเทศอังกฤษ กฎหมายสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และกฎหมายเครือรัฐออสเตรเลีย เพื่อให้การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้เข้ารับการเกณฑ์ทหารได้รับการคุ้มครองที่เป็นรูปธรรมไม่แตกต่างไปจากหลักสากลและต่างประเทศ ซึ่งคำตอบที่ได้มานำไปสู่การจัดทำร่างกฎหมายต้นแบบ (Model Law) ว่าด้วยร่างแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติรับราชการทหาร (ฉบับที่ ..) พ.ศ. เพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้เข้ารับการเกณฑ์ทหารที่จะได้รับการคุ้มครองที่เป็นรูปธรรม และเพื่อการพัฒนากระบวนการวิธีการเกณฑ์ทหาร ตามหลักนิติธรรม หลักธรรมาภิบาล ผลการวิจัยนี้คาดว่าจะจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนากระบวนการวิธีการเกณฑ์ทหารกองประจำการให้เกิดความเสมอภาคเท่าเทียมกันตามระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย

ข้อเสนอแนะ

ผลของการวิจัยได้จัดทำกฎหมายต้นแบบเป็นร่างแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติรับราชการทหาร (ฉบับที่ ..) พ.ศ. หากจะนำไปใช้ประโยชน์เพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้เข้ารับการเกณฑ์ทหารที่จะได้รับการคุ้มครองที่เป็นรูปธรรม ตามการปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทยได้นั้น การวิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. แนวทางการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

การจัดทำร่างแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติรับราชการทหาร (ฉบับที่ ..) พ.ศ. จะทำให้มีจุดเด่นที่จะก่อให้เกิดผลดีต่อรูปแบบการเกณฑ์ทหารอย่างมาก และจะส่งผลให้มีคุณสมบัติของผู้ถูกเกณฑ์ทหาร การลงบัญชีทหารกองเกิน วิธีการคัดเลือก กระบวนการฝึกอบรมและปฏิบัติหน้าที่ ความรับผิดชอบ สิทธิประโยชน์ และการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้เข้ารับการเกณฑ์ทหารอย่างแท้จริง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศในการพัฒนา ทั้งด้านการสร้างหลักประกันด้านสิทธิมนุษยชนหรือสิทธิขั้นพื้นฐานสำหรับทหารกองประจำการที่มีการรับรองและคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ ความเสมอภาคของประชาชนในระดับมาตรฐานสากลเช่นเดียวกับอารยประเทศ และในระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย เพื่อให้กฎหมายต้นแบบที่ได้จัดทำขึ้นสามารถนำไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม รัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรผลักดันร่างแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติรับ

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

ราชการทหาร (ฉบับที่ ..) พ.ศ. โดยการเสนอเข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรีอย่างเร่งด่วนเพื่อให้ความเห็นชอบและเข้าสู่กระบวนการตรากฎหมายตามลำดับขั้นต่อไป

2. การตรากฎหมายลำดับรอง

เมื่อร่างแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติรับราชการทหาร (ฉบับที่ ..) พ.ศ. มีผลเป็นกฎหมายโดยการประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว การลงบัญญัติทหารกองเกิน วิธีการคัดเลือก กระบวนการฝึกอบรมและปฏิบัติหน้าที่ และสิทธิประโยชน์ ต้องอาศัยอำนาจตามร่างแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติรับราชการทหาร (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ดำเนินการตรากฎหมายลำดับรอง คือ ร่างกฎกระทรวง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ออกตามความในร่างแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติรับราชการทหาร (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ พบว่า มีประเด็นที่สมควรนำไปศึกษาและวิจัยต่อไป คือ การกำหนดนโยบายความเป็นอิสระของการเกณฑ์ทหารในประเทศไทยและต่างประเทศ การสำรวจความคิดเห็นหรือทัศนคติของความเป็นอิสระของการเกณฑ์ทหาร เพื่อให้เกิดหลักสิทธิและเสรีภาพในรัฐธรรมนูญ การกำหนดนโยบายด้านการเกณฑ์ทหาร การจัดตั้งกองทุนส่งเสริมสวัสดิการทหารกองประจำการ และการจัดทำร่างกฎกระทรวง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ออกตามความในร่างแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติรับราชการทหาร (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

เอกสารอ้างอิง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560, 6 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก.

พระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560. (2560, 31 กรกฎาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 134 ตอนที่ 79 ก.

พระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศ พ.ศ. 2560. (2560, 31 กรกฎาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 134 ตอนที่ 79 ก.

พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 (2497, 16 กุมภาพันธ์). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 13 หน้า 195

พระราชบัญญัติกำลังพลสำรอง พ.ศ. 2558 (2558, 30 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 132 ตอนที่ 127 ก.

กรมยุทธการทหารบก. (2554). เอกสารประกอบการสอนวิชาประวัติศาสตร์ทหาร. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์.

เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. (2547). หลักความเสมอภาค. รวมบทความกฎหมายมหาชน. (กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

สุนีย์ มัลลิกะมาลย์. (2560). วิธีวิทยาการวิจัยทางนิติศาสตร์และสังคมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: บริษัท อาร์ทีพานิช จำกัด.

Austria the Federal Constitution Law of 1920

Basic Law of the Federal Republic of Germany 1949

German Compulsory Military Service Act 1956

International Convention on Civil and Political Rights 1967

The Constitution of the United States 1787